

DE BETEKENIS VAN BOOMEN EN STRUIKEN IN HET LANDSCHAP VOOR DE CULTUURGEWASSEN

door

E. D. VAN DISSEL.

In uitgestrekte gebieden in Nederland, waar de land- en tuinbouw overheerscht, verleenen hakhoutwallen, boomgroepen, alleenstaande boomen, lanen en soms ook dijkbeplantingen, alsmede boschjes van opgaande boomen of van hakhout, een bijzondere bekoring aan het landschap. De schaarschte aan brandstof en de behoefte aan zoo groot mogelijke productie van voedingsmiddelen hebben tot gevolg gehad, dat bij vele landbouwers thans een sterke drang bestaat tot uitroeiing van elken boom en elken struik, waardoor de oppervlakte cultuurgrond uitgebreid, maar het landschap eenvormig en eentonig wordt.

Het is nog onvoldoende bekend, welken invloed deze houtgewassen op de land- en tuinbouwgewassen hebben. Wij weten wel, dat ze ten gevolge van doorworteling van den cultuurgrond en het onderscheppen van het zonlicht, nadeelig kunnen zijn; anderzijds weten we ook, dat, wanneer de houtgewassen uit het landschap verdwijnen, er geen broedplaatsen voor de meeste nuttige vogels overblijven, waardoor een sterke uitbreiding van schade door insecten aan de gewassen voor de hand ligt. Ook is het bekend, dat het struikgewas tot de meest geliefkoosde schuilplaatsen behoort van den egel, die door de opruiming van muizen zoo nuttig voor den landbouw is. Welke rol verder boomen en struiken ten aanzien van de land- en tuinbouwgewassen vervullen, is nog vrijwel terra incognita. Wel zijn er gegevens bekend, welke er op wijzen, dat deze rol belangrijk kan zijn. Hieronder moge ik enkele voorbeelden laten volgen:

1e. Onlangs bleek in de provincie Zeeland dat een wants (*Calocoris norvegicus*) zich van iepen uit, waarvan het doode hout haar tot broedplaats dient, naar naburige bietenvelden begeeft en het gewas beschadigt. Hille Ris Lambers bestudeerde dit insect en gaf middelen aan om schade te voorkomen.

2e. Hille Ris Lambers vond, dat twee struikjes, nl. kardinaalsmuts en Geldersche roos, die hier en daar in Zeeland bij de onderplanting langs de Rijkswegen zijn aange-

bracht, als gastvrouw fungeeren van een paar luizensoorten, die schadelijk zijn voor sommige landbouwgewassen. ¹⁾

3e. W. T e m p e l deelt in Arb. phys. angew. Entom. 6, 1939 mede, dat de roofwantsen *Pinthacus sanguinipes* F. en *Troilus luridus* F., die in geheel Midden Europa voorkomen en in de bosschen veel rupsen verdelgen, in het laboratorium allerlei soorten rupsen en keverlarven, o.a. ook van den Coloradokever vraten. T e m p e l zegt over deze wantsen: „Die bisherige Fundorte der Wanzen berechtigen noch nicht zu der Annahme, dass sie tatsächlich auch beträchtliche Feinde der Kartoffelkäferlarven sein werden. Der Fund von *P. sanguinipes* in einem Roggenfelde und in Weizenkulturen lässt aber die Möglichkeit einer Wanderung auch auf Kartoffelfelder, die Waldstücken benachbart sind, offen“.

4e. *Formica execta* Nijl, een mierensoort, die volgens A. Q u i s p e l (zie Mededeeling nr 2 v. h. Comité ter bestudeering en bestrijding van insectenplagen in bosschen) voornamelijk in boschranden en hakhoutwallen leeft, vreet, naar ik van Dr. A. S t ä r c k e vernam, op haar nachtelijke rooftochten, die zich zeer wel over cultuurgronden kunnen uitstrekken, véél insecten.

Zeer waarschijnlijk zullen ook roode boschmieren zich op een dergelijke wijze nuttig kunnen maken.

Hoe belangrijk bovengenoemde, incidenteel verkregen gegevens mogen zijn, zij vormen toch nog slechts een onvolledig begin van hetgeen op dit gebied te doen valt, maar wijzen er op, dat de invloed van dergelijke kleine houtopstanden op de omgeving groot kan zijn, hetgeen ook op theoretische gronden verwacht mag worden. Immers de fauna van zulke terreintjes zal voor een belangrijk deel in bepaalde levensfasen buiten deze optreden. Daaronder kunnen voor de cultuurgronden in de omgeving schadelijke vormen zijn. Doch ook het omgekeerde is waar: zulke met houtopstanden bezette stukjes grond zijn ook reservaten van voor ons nuttige vijanden van onze schadelijke landbouw-insecten.

Zoowel de waarnemingen als de theoretische gronden wettigen m.i. het instellen van een nauwgezet systematisch onderzoek.

In hoeverre het oecoklimaat door het rooien van boomen en struiken wordt beïnvloed is onvoldoende bekend. Daarbij moet worden bedacht, dat wij feitelijk in een boschgebied leven. Het ligt voor de hand, dat door het weggappen van

¹⁾ Over beide punten, deed de heer H. R. L a m b e r s mededeelingen op een vergadering van deskundigen uit Zeeland en elders, welke dank zij 't initiatief van den Waarnemend-commissaris Mr P. Dieleman op 16 Sept. 1941 te Middelburg werd gehouden en waarin de in elkaar grijpende belangen van den Zeeuwschen landbouw en van het Zeeuwsche landschapschoon een onderwerp van bespreking vormden.

het bosch het klimaat in ons winderige land is gewijzigd. Heggen, lanen enz. kunnen den nadeeligen invloed van den wind tegengaan; in Zeeland worden om de boomgaarden bijna altijd populieren, wilgen of andere houtsoorten, die veel wind kunnen verdragen, als windscherm geplant. Indertijd zag ik in Denemarken — inzonderheid in Jutland — uitgestrekte beplante strooken, welke waren aangelegd om luwte te geven aan de landbouwgewassen.

Blijkens een artikel van Ir F. W. Burger in de November-aflevering van het Tijdschrift der Nederlandsche Heidemaatschappij van dit jaar gaat men in Denemarken met den aanleg van dergelijke beschuttende strooken steeds voort; van Staatswege wordt daarvoor geldelijke steun verleend.

De klimatologische omstandigheden hier en in Denemarken zijn niet geheel dezelfde; toch doen de daar genomen maatregelen de vraag rijzen, of zij, die hier te lande het omgekeerde willen doen van wat in Denemarken geschiedt, het wel bij het rechte eind hebben.

Op grond van het bovenstaande kom ik tot de conclusie, dat wij geheel onvoldoende van de voor- en nadeelen van boomen en struiken in het landschap op de hoogte zijn, alsmede dat men voorzichtig moet zijn met het zonder voorafgaand nauwgezet onderzoek ingrijpend wijzigen van het in den loop der eeuwen gevormde landschap.

Uit het voorafgaande blijkt wel, dat het eventueel in te stellen onderzoek veelzijdig en van vrij langen duur zal zijn.

Bovenstaande nota, waarvan het slot is weggelaten, omdat dit van zuiver huishoudelijken aard is, werd gericht tot „het Instituut voor toegepast biologisch onderzoek in de natuur”; de inhoud heeft deze instelling aanleiding gegeven om aan de Centrale Organisatie voor T.N.O. een bescheiden bedrag te vragen om met het daarin bepleite onderzoek een aanvang te kunnen maken. Dit bedrag is toegestaan en met de voorbereiding van het werk; dat onder leiding van Dr A. V o ù t e, secretaris van bovengenoemd Instituut, door Drs v a n d e r L i n d e zal plaats vinden, is reeds begonnen.